

בבא קמא כ"ג

למי שאומר אשו משום חציו פטור בטמון כשכלו חציו
אמר רבא, אביי הקשה איך מסביר מי שסובר 'אשו משום חציו', את מה שפטרה התורה את הטמון באש, הרי אם אדם זורק חץ שהזיק לומדים מהכתוב פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד³⁵³, ואם 'אשו משום חציו' אין סברא לפטור בטמון? ותירץ, שלסובר 'אשו משום חציו', המקרה שפטור על הטמון באש אם נפלה בחצר דליקה והגדר נפלה לא מחמת הדליקה. וכאשר האש הלכה והזיקה בחצר אחרת 'כלו לו חציו', האש אינה נחשבת כחציו, שהרי בשעה שהדליק את האש היתה בחצר גדר שתמנע מהאש לעבור לחצר אחרת.

גם מי שאמר אשו משום חציו מחייב באש משום ממונו שהזיק
שואלת הגמרא, אם כן שייפטר גם על מה שהיה גלוי, שהרי האש לא הייתה אמורה להגיע לשם? עונה הגמרא, שלמי שסובר 'אשו משום חציו' סובר שאומרים גם 'אשו משום ממונו', והמדליק את האש חייב משום ממונו שהזיק, שלא גדר את הגדר בפני האש לאחר שנפלה לפני שתעבור לחצר האחרת. וכמו שמי שהכניס שורו לדיר ולא נעל בפניו, אם יצא והזיק חייב³⁵⁴. שואלת הגמרא, אם כן במה נחלקו אם 'אשו משום חציו' או אם 'אשו משום ממונו'³⁵⁵? עונה הגמרא, היוצא להלכה ממחלוקתם במקרה שהאש שרפה ידו של אדם. לרבי יוחנן יהיה חייב מקרה זה בארבעה דברים, נזק, צער, ריפוי, ושבת³⁵⁶, כמו באדם שחבל בחברו. ולריש לקיש יהיה חייב רק נזק, כמו בממונו שהזיק³⁵⁷.

ולייחייב נמי בעל הגחלת
למדנו במשנה שעל החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק. והבינה הגמרא, שהגחלת החררה והגדיש כל אחד מהם שייך לאדם אחר³⁵⁸. שואלת הגמרא, אם כן מדוע בעל הכלב משלם על החררה נזק שלם ועל הגדיש חצי נזק, מדוע לא ישלם גם בעל

353 לפי הפירוש הראשון ברש"י וכן מפרש בתוס' שבממונו שהזיק ישנם חילוקים שונים אבל לא מצאנו שחילקו באדם המזיק שחייב בכל אופן. ורש"י מביא שיש שאמרו שחץ נכנס ומזיק לעולם בטמון. רש"י.

354 אבל על הדבר הטמון שהאש שרפה הוא פטור משום ממונו שהזיק, ופטור משום שהאש אינה חציו.

355 אפילו שיש נפקא מינה בגחלת שאינה שלו, הגמרא שואלת הרי ר"י ור"ל חולקים גם בגחלת שלו ומה תהיה הנפקא"מ במקרה שהגחלת היא שלו. רש"י.

356 אבל לא בושט שאינו חייב עליה עד שיתכוון. רש"י.

357 וכן יש נפק"מ באלו שלעיל (1) הכלב שנטל החררה שלר"י משלם על השאר ח"נ, (2) וכשהאש שרפה עבר וגדי שפטור מתשלומים לר"י אפ' לא הצית בגופו של עבד, (3) ובטמון כשלא כלו חציו שחייב לשלם לר"י. (4) ובגמל שהיה טעון פשתן שלר"י פטור אם לא מסכסכת. רש"י ותוס'.

358 רש"י לפי גרסת המהרש"ל. התוס' שואלים הרי הגמרא העמידה שאכלה בגדיש של בעל החררה. ואומר תוס' שלא דוקא שבעל החררה יתחייב, אלא שבעל הכלב יפטר מחלקו של בעל החררה ישלם רק רבע הנזק. התוס' שואלים מדוע לא מקשים, ופטור בעל הכלב מלשלם על החררה. ואומר התוס' שאדם צריך להזהר יותר שלא יזיק לאחרים מאשר להזהר שלא יזוק בעצמו. ואפ' שאין רות לכלב להכנס לרשותו בעל החררה צריך לשמור שהכלב לא יכנס ויזיק בגחלת לאחרים. תוס'.

הגחלת, הרי האש היא ממונו המזיק³⁵⁹? אומרת הגמרא, בעל הגחלת פטור, מפני שנעל ושמר את גחלתו כראוי³⁶⁰ והוא אנוס. שואלת הגמרא, אם כן כיצד הכלב לקח אותה? עונה הגמרא שהכלב חתר תחת הגדר ונכנס ולקח את החררה³⁶¹. אמר רב מרי בנו של רב כהנא, ממה שהחתירה של הכלב לא נחשבת למשונה ולחייבו רק חצי נזק³⁶², רואים שסתם דלתות הן חתורות אצל הכלב³⁶³.

הספק אם פי פרה כחצר הניזק או ומבררת הגמרא, היכן הכלב אכל את החררה. כחצר המזיק אם אכלה בגדיש של אדם אחר, מדוע בעל הכלב משלם על החררה, הרי אינה חצר הניזק. ולומדים מהכתוב: "וּבַעַר בְּשָׂדֵה אַחֵר", שחייבים על השן רק ברשות הניזק. אלא שאכלה בגדיש של בעל החררה, ונפשוט מכאן³⁶⁴ את הספק שפי פרה האוכלת בחצר הניזק הוא כחצר הניזק, ונקרא ו"שָׂדֵה אַחֵר". שכך הסתפקו, האם פי פרה נחשב כחצר המזיק או כחצר הניזק. שואלת הגמרא מהו הספק, אם פי פרה הוא כחצר המזיק, כיצד התורה חייבה בשן? עונה הגמרא, שאם פי פרה כחצר המזיק התורה חייבה בנתחככה בכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה.

רבינא אמר דף צלמי רב אשי אמר הקשה רבינא, והרי למדנו שהכתוב "וּבַעַר בְּשָׂדֵה אַחֵר" מדבר בשן מהכתוב "כַּאֲשֶׁר יִבְעַר הַגָּלָל עַד תֵּמוֹ", מכאן שצריך שהשן תכלה את הקרן, והרי בבהמה שנתחככה בכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה הקרן אינה כלה? אמר רבינא, שהתורה חייבה על שן כשהבהמה נתחככה בכותל ושפה צורות שעל הכותל ומחקה אותן. רב אשי אמר, שנתגלגלה על הפירות להנאתה ותחבה אותם בטיט ואי אפשר להוציאם.

שיטה בו את כלב או את הנחש פטור ומביאה הגמרא ראייה שפי פרה הוא כחצר הניזק ממה ששנינו, שיסה בו את הכלב שיסה בו את

359 שהרי גם לפי רבי יוחנן הסובר ש'אשו משום חציו' סובר 'אשו משום ממונו', לרבי יוחנן שבעל הכלב משלם על הגדיש חצי נזק צרורות, כיון שאש היא חציו של הכלב. בעל הגחלת ישלם חצי הנזק משום שגם ממונו הזיק. ולריש לקיש שאמר שבעל כלב פטור מלשלם על שאר הגדיש פרט למקום הגחלת, בעל הגחלת שממונו הזיק ישלם את כל הנזק של שאר הגדיש. רש"י. אבל בודאי שבעל הכלב אינו נפטור לגמרי. תוס'.

360 ואפי' שסתם דלתות חתורות אצל הכלב לא הטרווחוהו לשמור יוצתר משמירה רגילה שכולם שומרים. תוס'.

361 ולא תירצו שנפלה דליקה בלילה משום שאין רגילות שבעל הכלב ידע ובעל הגחלת לא ידע. תוס'.

362 רש"י מסביר סתם דלתות חתורות אצל הכלב ממה שמשלם נ"ש ואינו משונה. הרא"ש בסי' ג' כתב בכלבא דאכל אימרי שדבר שתחילתו בשינוי וסופו באכילה כדרכה חייב נ"ש מדין שן. והגמרא או' זאת אומרת שאם סתם דלתות אינן חתורות אצל הכלב היה אונס גמור ופטור. רע"א בנהש"ס.

363 אבל משום תחילתו בפשיעה משום דלת פתוחה, וסופו באונס כשחתרה לא היה חייב אלא רבע נזק. תוס'.

364 התוס' מקשים מדוע לא פטרו את הספק ממה ששנינו השן מועדת לאכול. ומאכלה מתוך הרחבה ומתוך החנות, ומחבל שנטל את החררה. ועוד מה אמר מהי בעי' פיפתך בפי הכלב הרי הכלב לקחה. ואומר ר"י שאם הבהמה לקחה פירות בחצר הניזק ואכלה אותם ברה"ר או בחצר המזיק פשוט שמחייבים על הלקיחה מרשות הניזק. וממעטים מ"שדה אחר" רק לקיחה ברה"ר. והספק הוא אם חש"ו שאינם בני תשלומים לקחו והושיטו לבהמה שלא היתה יכולה לקחת בעצמה. אם מחייבים על האכילה או לא. והראיה אינה מהמשנה אלא מסוגיית הגמרא שהעמידה כשאכלה בגדיש של בעל החררה. תוס' והאחרונים דנו במה שלכאורה דבר' סותרים למה שאמרו בע"ב.

הנחש פטור. ולכאורה המשנה אומרת שהמשסה פטור, מפני שהוא 'גרמא' וגרמא בנזיקין פטור, אבל בעל הכלב חייב³⁶⁵. ואם נאמר שפי פרה הוא כחצר המזיק, יאמר לו מה עושה ידך בפה של כלבי? דוחה הגמרא, או שכוונת המשנה לומר שלא רק המשסה פטור אלא אף בעל הכלב. או שנאמר שהמשנה מדברת כשהמשסה הוציא את שיניו של הכלב מחוץ לפיו וסרט אותו³⁶⁶, והנזק נהיה מחוץ לחצר המזיק.

השיך בו נחש ר"י מחייב וחכמים ומביאה הגמרא ראייה ממה ששיניו בסיפא של אותה משנה, השיך בו את הנחש, רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרים. ואמר על כך רב אחא בר יעקב, הטעם שלרבי יהודה חייב משום שה ארס של הנחש נמצא בין שיניו, ומי שהשיך אחר בשיניו של הנחש נחשב שהרג בידיים ולא בגרמא, ובעל הנחש פטור. וחכמים סוברים שהארס של הנחש אינו בין שיניו אלא הנחש מקיא מעצמו, ולכן נחשב שהנחש הוא שהרגו, ואילו זה שהשיך רק גרם שהנחש יהרגנו. ולכן הנחש בסקילה והמשיך פטור ממיתה.

לענין מיתה לא אומרים כן ואם נאמר שפי פרה היא כחצר המזיק יאמר בעל הנחש, מה עושה ידך בפיו של נחשי. דוחה הגמרא, שלענין מיתה לא אומרים כן, ואפילו אם פי הנחש הוא כחצר המזיק, לא פוטרים אותו מסקילה. אבל לענין נזיקין פטור כיון שפי פרה כחצר המזיק. וכן משמע ממה ששיניו בברייתא, הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית ומת, השור בסקילה ובעלים פטורים מכופר, מפני שיאמר מה אתה עושה ברשותי אבל השור בסקילה מפני שלענין מיתה לא אומרים כן.

המעשה בעיזים של בי תרבו מביאה הגמרא מעשה בעיזים של משפחת בי תרבו, שהיו אוכלים בשדותיו של רב יוסף. אמר רב יוסף לאביי שיאמר להם שישמרו אותן. אמר לו אביי, שהם יאמרו לו שרב יוסף יגדור את שדהו³⁶⁷. אמר לו רב יוסף, אם כולם יגדרו את שדותיהם, כיצד יתכן מה שהתורה חייבה תשלומים על נזקי שן? אמר לו אביי, כשהבהמה חתרה תחת הגדר, או כשהגדר נפלה בלילה והבהמה נכנסה לפני שנודע לבעל השדה.

רב יוסף הכריז מכריזים ב' וג' רב יוסף הכריז, שהעולים לארץ ישראל והיורדים פעמים על עזי השוק שמחיקות לבבל היו בקיאים בדין זה. עיזים של השוק שעומדות

365 התוס' מקשה מדוע לא תירצו שהמשנה מדברת לענין מיתה ולענין מיתה לא אומרים מה עושה ידך בפי הכלב. ומתמצים שמשמע שהרישא של המשנה מדברת בין בתיתה ובין בנזיקים. תוס'.

366 היה יכול לתרץ שהכלב לקח את ידו כשיסיסה אותו. תוס'.

367 אביי לא רצה ללכת והשתמט בנימוק הזה שהרי שיניו אכלה מתוך החנות משלמת, ולא אומרים שינעל את חנותו. וכן באכלה מצדי הרחבה, וכן לא אמרו שבעל הכלב יפטר מלשלם על החררה. והרי"ף פסק כרב יוסף מפני שדברי אביי היו דיתוי בלבד. תוס'.

לשחיטה³⁶⁸ ומשהים אותם ליום השוק, שגורמות נזקים לאחרים באכילתם, אפילו ברשות הרבים. מתרים בבעליהן שתים ושלוש פעמים. ואם אינם שומעים, אומרים לו שב על מקום השחיטה וקבל מעותיך, וכופים אותם לשחטן מיד ולא ימתינו ליום השוק.

---

368 אבל בעומדת לחלב ולגיוזה יכול לומר כשאזיק אשלם. כמו שאמר בעיזי דבר תרבו שישמרם ולא אמר שישחטם. תוס'.

